

18. М. К. Мамардашвілі: про класичний і некласичний ідеали раціональності

Анастасія Шевченко, Микола Кітов

Національний університет харчових технологій

Філософія і наука задали цілком певну онтологію розуму, який спостерігає об'єктивні фізичні явища, знання про які існують в науці. Проте виникає проблема опису свідомих явищ, вся складність введення яких в наукову картину світу полягає в тому, що свідомі явища, створюючи власний простір і час, вислизають від нашого спостереження, яке сформовано класичними правилами, що може бути виділено в якості зовнішнього простору спостереження [1]. Поставлена проблема розглядається шляхом простеження еволюції опозиції «класичне» та «некласичне» в філософії М.К. Мамардашвілі. Важливо зрозуміти, в чому ж полягає проблема, що назріла в філософській та науковій культурі XX ст. Вона полягає в тому, що той стиль наукового дослідження, який панує, нездатний в логічно гомогенному дослідженні об'єднати дві різні речі: а) те, як ми досліджуємо фізичні явища і досягаємо їх об'єктивного розуміння; б) те, як ми при цьому здатні розуміти ті свідомі життєві явища, які спостерігаються в дослідженні та розумінні фізичних явищ. Одне з правил класичної раціональності, пов'язане із завданням ототожнення простору з матерією, має глибокий філософський і методологічний сенс. У тій мірі, в якій ми під терміном «матерія» маємо на увазі щось відмінне від свідомості, що має внутрішній вимір, то під «матеріальними процесами» ми, звичайно, маємо на увазі те і тільки те, що повністю виражає саме себе своїм просторовим розташуванням, піддається зовнішньому спостереженню. Але тут зав'язуються проблеми некласичної раціональності. Отже, класичний тип наукової раціональності, акцентуючи увагу на об'єкті, прагне при теоретичному поясненні і описі виключити все, що відноситься до суб'єкта, операцій та засобів його діяльності. Цілі та цінності науки, що визначають стратегії дослідження, на цьому етапі, як і на всіх інших, детерміновані домінуючими в культурі світоглядними установками і ціннісними орієнтаціями. Але класична наука не осмислює цих детермінацій. Некласичний тип наукової раціональності враховує зв'язок між знаннями про об'єкт і характером засобів і операцій діяльності. Але зв'язок між внутрішньонауковими і соціальними цінностями і цілями як і раніше не є предметом наукової рефлексії.

Література

1. Мамардашвили, М. К. Классический и неклассический идеалы рациональности / М. К. Мамардашвили. – СПб: Азбука, Азбука-Аттику, 2010. – 288 с.